

Kjente og til dels kjære kongebilder slik du aldri har sett dem – hjemme hos folk flest.

→ Privat hjem, Molde.

Møte med veggen

TEKST MORTEN MØST FOTO ELIN HØYLAND

● **Kong Haakon kikker** frem bak sko og anorakker i et kott et sted. Kong Olav gliser ned fra en smuldrende kjellervegg under Obrestad fyr. I Søgne begynte en samling rojale asjetter med at svenskekongen fikk skjule et hull i hytteveggen. I Jølster kommer 67-årige Fridtjov Urdal til orde:

«Ein treng ikkje vera rojalist for å halda seg med kongebilete på veggen (...) Slike bilde er ikkje berre portrett av dei kongelege, det er bilde av ein kultur og ein livsform».

Sjeldsynt samliv. I sin nye bok «Helt konge» viser fotograf Elin Høyland frem en underbelyst relasjon: den mellom nordmenn og deres kongebilder. Det handler altså mindre om hovedpersonene selv og bildene av dem, enn om nordmenns samliv med de kongelige på vegger og kommoder, i kjelleren, på badet, opp trappen, ved senga. Bildene lever på steder få har sett, utenom dem som bor i disse hjemmene, og som har besluttet hvor og hvordan de skal plassere sine fotografier, malerier, utklipp, pyntesjetter og andre rojale klenodier. Noen hjem er fulle av slike gjenstander; andre steder er det så man må sparke i veggene før noe kongelig kommer til syne mellom barnetegninger og mer tilfeldige ting. Det finnes nordmenn som har bortimot komplette

kongehusgallerier hjemme. Andre eier kanskje bare en eneste asjett med kronprinsesse Märthas alvorlige ansikt.

Mange av kongebildeeierne forblir anonyme. Andre byr på både seg selv og historier, nedtegnet av medforfatter Eva Marie Bentsen. Noen av dem er sterke, som den om en røslig bestefar som hadde mistet nesten alle sin kjære, men hadde selskap av kongens og dronningens portretter i finstua – som han nesten aldri brukte. Nå har barnebarnet hengt dem i trappa, for der må man bøye seg litt for å komme opp.

Mye mer enn utedassen. Det er fort gjort å tenke utedass når det blir snakk om folkets kongebilder. I Norge finnes en litt rar tradisjon for å klebe opp kongebilder på utedoen, fordi folk i toalettpapirløse tider ikke kunne få seg å bruke aviser og ukebladsider med bilde av kongen til privat papirarbeid. Men Elin Høylands prosjekt foregår i helt andre rom.

– Så mange ganger har jeg hørt folk si at, ja, på utedoen finnes slikt. Men det er ikke hva jeg har vært på jakt etter. Mitt prosjekt er å lete etter og vise frem de andre rommene hjemme hos folk med utrolige ting som andre ikke vet om, og da blir ikke utedoen særlig viktig, sier hun. →

«Helt konge – kongefamilien i norske hus og hjem»

→ Elin Høyland (foto) og Eva Marie Bentsen (tekst)

→ Pitch forlag

→

← Den norske ambassaden
i Accra, Ghana.

↓ Privat hjem, Nord-Odal.

↓ Privat hjem, Vigrestad.

↓ Privat hjem, Årdal.

↑ Obrestad fyr, Jæren.

Etter hvert ble veggen like interessant som bildene, ikke minst måten folk kombinerer sine gjenstander på

ELIN HØYLAND — fotograf

→ Privat hjem, Hestnesøyra.

→ Høyland har vært pressefotograf i Dagens Næringsliv siden 1999 og har vunnet priser for sine bilder i kategorier som dokumentar og portrett. Hun har også gjort seg bemerket i Norge og internasjonalt med blant annet fotoprojektet *Brødre/Brothers*, om to gamle menns beskjedne liv en grend i Vågå. Derfra går en tråd til «Helt konge» og de private hjemmene som Høyland skildrer med sitt skarpe, kjærlige og iblant lattermilde blikk. Boken er avgrenset fra uavhengigheten i 1905 frem til i dag, og alle fylker i Norge er representert. Kongebildenes eiere er kvinner og menn fra 18 til 95 år, men med en overvekt av middelaldrende og eldre kvinner. Leseren, eller tilskueren om man vil, blir tatt med inn i svært ulike norske rom, hvor kongebildene er den røde tråd som binder både bok og folk sammen.

Kongebilder i teatre, kommunehus, en mannskapsmesse på Hurtigruten og enkelte offisielle rom er også med, som Norges ambassade i Ghana og Pasvik grensestasjon ved grensen mot Russland. Men på slike steder er offisielle kongebilder en del av standardinteriøret, underlagt egne regler.

Prosjektet har gått over lang tid. Til å begynne med var kongebildene noe hun bare registrerte i forbifarten, eller som dukket opp på bilder hun hadde tatt i andre sammenhenger, for eksempel på jobb for DN. – Slike bilder og bildevegger dukket stadig opp i situasjoner der jeg ikke var på jakt etter dem. Men en dag stoppet jeg opp og innså at dette antagelig var et utbredt fenomen, hvis det går an å bruke et slikt ord. Jeg så på det materialet jeg allerede hadde og ble nysgjerrig etter å finne mer. Så oppdaget jeg gradvis at

← Privat hjem, Karmøy.

▶ Se video

Intervjuer med de som har kongebilder på veggen.

→ dn.no/magasinet

det var veldig mye forskjellig der ute. Etter hvert ble veggen like interessant som bildene, ikke minst måten folk kombinerer sine gjenstander på, sier Høyland.

I et interiør i boken er for eksempel portretter av kong Harald og dronning Sonja plassert side om side med Jesus. I et annet henger det mytebelagte nyhetsbildet av kong Olavs trikketur på en overfylt oppslagstavle, over et Lenin-hode av jern.

Veien til veggen. Selv om prosjektet begynte tilfeldig, er de fleste bildene frukten av systematisk arbeid.

– Hvis jeg for eksempel skulle til Rogaland, kunne jeg ringe til ulike kommuner, presentere prosjektet mitt, og spurt etter bilder og gode bildevegger. Jeg har ofte bedt folk hjelpe meg ved å ta et bilde og sende til meg, slik at jeg kan vurdere om veggen er

interessant og hvorvidt det er mulig å ta et godt bilde av den. Det hender at bildet er veldig bra, men henger på en helt umulig plass, sier hun.

– Det jeg har lykkes best med er at jeg starter med en person jeg kjenner som skjønner hva det handler om, som kjenner noen i området jeg skal besøke som også skjønner hva det handler om, som så går ut til sine kjente, for eksempel gjennom Facebook. Og da finner jeg kanskje gull.

– *Hva sier dine funn om kongehusets posisjon i Norge?*

– At det har en sterk posisjon. Folk har disse bildene fremme og er del av en tradisjon. De er seg bevisst at kongehuset er en del av vår historie. Jeg har besøkt mange som ikke er ihuga rojalister, men som likevel har god følelse for kongefamilien og måten den skjøtter sin jobb på.

Høyland er usikker på hvilken vei denne tradisjonen vil ta. Hun har ofte hørt om tanter eller besteforeldre som hadde slike bilder, fra folk som ikke har disse bildene nå. Samtidig har hun møtt mye yngre mennesker med kongebilder på plass i sine tidsmessige «stylede» hjem.

– Dette er definitivt en fortelling om Norge og nordmenn, vår kultur og vår historie, som det etter mitt syn er viktig å vare på. Men denne kulturen endrer seg raskt. Om ti eller 20 år hadde det sannsynligvis ikke vært mulig å lage en slik bok, sier Høyland.

– Bildene vil kanskje være i norske hjem fremdeles, men på andre måter. ■
most@dn.no